

Teisės aktualijos

ESMINIAI REGLAMENTO BRIUSELIS I PAKEITIMAI IR ARBITRAŽO ATEITIS JO TAIKYMO KONTEKSTE

Denis Parchajev

LLM (Queen Mary, University of London)
Teisininkas
advokatų kontoroje „Motieka ir Audzevičius“
Gynėjų g. 4, LT-01109 Vilnius
Tel. (+370) 606 48 001
El. paštas: <denis_parchajev@yahoo.com>

Agnė Kisieliauskaitė

LLM (Vilniaus universitetas)
LLM (Queen Mary, University of London)
Teisininkė
advokatų kontoroje „Motieka ir Audzevičius“
Gynėjų g. 4, LT-01109 Vilnius
Tel. (+370) 670 89 500
El. paštas: <agne.kisieliauskaite@yahoo.com>

Lina Bajoraitė

LLM (University of Amsterdam)
Tel. (+370) 670 45 866
El. paštas: <l.bajoraite@gmail.com>

Šiame straipsnyje autoriai kritiškai įvertina pagrindinius naujosios Reglamento Briuselis I redakcijos pakeitimus ir analizuoja šių pakeitimų padarinius ir reikšmę.

This Article focuses on the effects of amendments to the Brussels I Regulation, introduced by its new edition, Brussels I-bis.

Įvadas

Globalizacija lėmė, kad bylinėjimasis jau seniai peržengė vienos valstybės ribas. To rezultatas – išau-gęs klausimų, susijusių su tarptautinį elementą turinčiais ginčais, reglamentavimo poreikis. Europos Sąjungoje (toliau – ES) taisyklių, numatančių teisingumo nustatymą ir valstybėse narėse¹ priimtų sprendimų pripažinimo bei vykdymo tvarką, būtinumas buvo pripažintas prieš daugiau nei keturias-dešimt metų priimant Briuselio konvenciją². Konvencija buvo priimta kaip tarptautinė sutartis, todėl kiekviena nauja valstybė narė turėjo ją priimti ir ratifikuoti³.

---

¹ Siekiant nuoseklumo vartojamos sąvokos „ES“ ir „valstybės narės“. 1968 m. priimtoje Briuselio konvencijoje buvo vartojamos sąvokos „Europos ekonominė bendrija“ ir „Susitariančioji valstybė“.

² Briuselio konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo, konsoliduota versija [1998] *OL C 27 98/1*.

³ MAGNUS, U.; MANKOWSKI, P. (red.), *Brussels I Regulation*, Sellier. European Law Publishers, 2007, p. 18.

Po trijų dešimtmečių Briuselio konvencija buvo pakeista tiesioginio taikymo aktu – Reglamentu Briuselis I (toliau – Briuselis I arba Reglamentas)⁴. Briuselis I įsigaliojo 2002 m. ir buvo taikomas visose ES valstybėse narėse⁵. Reglamentas laikytinas išties unikaliu instrumentu, užtikrinančiu, kad į jo taikymo sritį patenkantiems tarptautinį elementą turintiems ginčams būtų taikomos vienodos jurisdikcijos nustatymo taisyklės, drauge garantuojančios, kad valstybių narių teismuose priimtų sprendimų judėjimas ES teritorijoje būtų veiksmingas. Briuselis I buvo taikomas civilinėse ir komercinėse bylose, vadinasi, į jo taikymo sritį patenka ginčai, kylantys tiek iš sutartinių, tiek iš deliktinių santykių.

Nepaisant to, kad Briuselis I buvo pavadintas sėkmingiausiu tarptautinio civilinio proceso teisės instrumentu⁶, per Reglamento taikymo dešimtmetį išryškėjo tam tikrų problemų: klausimų sukėlė griežtas Reglamente įtvirtintos *lis pendens*⁷ taisyklės aiškinimas Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ESTT) praktikoje; nesąžiningoms šalims suteikta galimybė nesilaikyti susitarimų dėl jurisdikcijos; diskriminacinis Reglamento Briuselis I taikymas atsakovams iš trečiųjų šalių; būtinybė užtikrinti laisvą ES priimtų teismo sprendimų judėjimą. Ypatingos kritikos sulaukė ESTT praktika, susijusi su Reglamento taikymu arbitražui. Nors Briuselis I tiesiogiai numatė, kad arbitražas nepatenka į Reglamento taikymo sritį⁸, jo nuostatos vis dėlto buvo taikomos ginčams, dėl kurių sudarytas arbitražinis susitarimas. Natūralu, kad Reglamente, skirtame teismo bylinėjimosi klausimams reglamentuoti, taikymas arbitražui nebuvo įvertintas pozityviai. Siekiant užtikrinti arbitražo, kaip alternatyvaus ginčų sprendimo instituto, atskirumą, naujoji Reglamento Briuselis I redakcija buvo papildyta naujomis normomis. Straipsnyje tiriamas naujos redakcijos Reglamentas Briuselis I⁹, kitaip dar vadinamas naujoji Reglamento Briuselis I redakcija (angl. *Brussels I Recast*): siekiama atskleisti pagrindinius Reglamente pakeitimus, šių pakeitimų atsiradimo priežastis, įvertinti naujų nuostatų įtaką ES civiliniam procesui reglamentuoti ir identifikuoti tikėtinas taikymo problemas. Siekdami šių tikslų autoriai lygino Briuselis I ir naujosios Reglamentas Briuselis I redakcijos aktualių straipsnių nuostatas, analizavo naujos ir senos redakcijos reglamentų normas bei aktualią ESTT praktiką, sistemiškai įvertino pakeitimus ir jų reikšmę „Briuselis“ režimui. Tiek Briuselis I, tiek Europos Komisijos siūlyti Briuselis I pakeitimai Lietuvos autorių yra analizuoti (V. Nekrošius¹⁰, V. Vėbraitė¹¹, R. Bučinskaitė¹²). Naujosios Reglamentas Briuselis I redakcijos pakeitimai ir naujausia ESTT praktika arbitražo klausimu nacionalinėje

⁴ Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo užtikrinimo [2001] OL L 12/1.

⁵ Reglamentas Briuselis I 1 str. 3 d. numatyta, kad sąvoka „valstybė narė“ reiškia valstybes nares, išskyrus Danijos Karalystę. Danijos Karalystės ir ES sudarytu susitarimu (2006 m. balandžio 27 d. Tarybos sprendimas dėl Europos bendrijos ir Danijos Karalystės susitarimo dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo sudarymo, [2006] OL L 120/22) buvo išplėstas reglamento taisyklių taikymas ir šioje valstybėje narėje. Naujosios redakcijos Reglamentas Briuselis I nuostatų taikymas išplėstas Danijos Karalystėje atskiru susitarimu (Europos bendrijos ir Danijos Karalystės susitarimas dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo [2013] OL L 79/4).

⁶ GOODE, R.; KRONKE, H.; MCKENDRICK, E.; WOOL, J. *Transnational Commercial Law – Primary Materials*, Oxford: OUP, 2007, p. 793.

⁷ Taisyklė, pagal kurią bet kuris kitas teismas, nei tas, kuriame pirmajame buvo iškelta byla, turi sustabdyti bylos procesą, kol pirmasis teismas nuspręs dėl savo jurisdikcijos. Pirmajam teismui nustačius savo jurisdikciją, paskesnis teismas atsisako savo jurisdikcijos pirmojo teismo naudai.

⁸ Reglamentas Briuselis I 1 str. 2 d. d) p.

⁹ 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo [2012] OL L 351, p.1. (toliau – naujoji Reglamentas Briuselis I redakcija).

¹⁰ NEKROŠIUS, V. *Europos Sąjungos civilinio proceso teisė, I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009.

¹¹ VĖBRAITĖ, V. Europos Komisijos pasiūlymo dėl Reglamentas Briuselis I pakeitimo įtaka Europos Sąjungos civilinio proceso ateities tendencijoms. *Verslo ir teisės aktualijos*, 2012, t. 7(2), p. 321–332.

¹² BUČINSKAITĖ, R. ES integracijos galimybės piliečiams ir verslui: naujas teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo bei vykdymo reglamentavimas. *TILTAI*, 2015, 3, p. 41–64.

teisės doktrinoje iki šiol nėra tirti. Turint omenyje Reglamento, nustatančio vienodas jurisdikcijos ir sprendimų pripažinimo taisyklės 28 šalyse, svarbą tarptautiniam bylinėjimuisi bei apskritai ES laisvės, saugumo ir teisingumo erdvei¹³, svarbu ištirti esminius Reglamento pakeitimus, įvertinti jų praktinio taikymo galimybes bei identifikuoti potencialias tokio taikymo problemas.

Siekdami išsikeltų tikslų, autoriai sistemaiškai analizuoja ES antrinės teisės aktus, užsienio mokslinę literatūrą (X. E. Kramer, A. Dickinson, L. J. E. Timmer ir kitų autorių darbus) ir ESTT jurisprudenciją. Arbitražo ir Reglamento santykio problema atskleidžiama analizuojant ESTT sprendimus, koncentruojantis ties daugiausia dėmesio per metus nuo Reglamento įsigaliojimo sulaukusiais ESTT sprendimais *Gazprom*¹⁴ ir *CDC*¹⁵ bylose. Pagrindiniu tyrimo šaltiniu ESTT jurisprudencija pasirinkta dėl to, kad būtent Teismo sprendimuose atsispindi Reglamento nuostatų taikymas praktikoje ir tokio taikymo metu atsirandančios problemos, kurios nėra akivaizdžios iš Reglamento teksto analizės.

I. Esminiai naujosios Reglamento Briuselis I redakcijos pakeitimai

Reglamento Briuselis I peržiūrėjimo procedūra prasidėjo 2009 m., kai Komisija išleido žaliąją knygą¹⁶. Joje buvo siekiama pradėti suinteresuotų šalių konsultacijas dėl Reglamento tobulinimo. Po metų, t. y. 2010-aisiais, Komisija išleido pasiūlymą dėl Briuselis I keitimo¹⁷, tačiau šis pasiūlymas bendro pritarimo nesulaukė¹⁸. Galutinis pakeisto Reglamento (toliau – naujoji Reglamento Briuselis I redakcija) tekstas buvo patvirtintas 2012 m. gruodžio 6 d.¹⁹ ir įsigaliojo šių metų sausio 10 dieną.

1. Susitarimai dėl jurisdikcijos

Reglamento Briuselis I 23 straipsnyje numatyta šalių galimybė susitarti dėl atitinkamos valstybės teismo ar teismų jurisdikcijos. Šalys, pasinaudojusios šia Reglamento suteikiama galimybe, galėjo susitarti, kad ginčas būtų sprendžiamas būtent jų pasirinktame teisme ir toks susitarimas turėtų viršenybę pačiame Reglamente įtvirtintoms teisingumo taisyklėms. Susitarimo dėl jurisdikcijos galiojimui buvo keliami tam tikri reikalavimai: pirma, bent viena iš susitarimo šalių turėjo turėti nuolatinę gyvenamąją vietą valstybėje narėje²⁰; antra, jurisdikcija turėjo būti suteikiama valstybės narės teismui ar teismams; trečia, susitarimas turėjo atitikti susitarimo formai keliamus reikalavimus²¹.

¹³ Europos Sąjungos sutartis ir Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo, suvestinė redakcija. [2012] *OL C* 326, p. 1.

¹⁴ ESTT sprendimas byloje C-536/13 *Gazprom prieš Lietuvą* [2015], 67–89 str.

¹⁵ ESTT sprendimas byloje C-352/13. *Cartel Damage Claims (CDC) Hydrogen Peroxide SA prieš Akzo Nobel NV ir Kiti* [2015].

¹⁶ Žalioji knyga dėl Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo peržiūros, KOM (2009) 175 galutinis [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2009\)0175_/com_com\(2009\)0175_lt.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2009)0175_/com_com(2009)0175_lt.pdf)>.

¹⁷ Pasiūlymas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, KOM (2010) 0748 galutinis [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0748:FIN:LT:PDF>>.

¹⁸ Komisijos pasiūlyme nurodyti Briuselis I pakeitimai šiame darbe nebus aptariami. Pasiūlyme nurodyti pakeitimai minimi tik naujosios Reglamento Briuselis I redakcijos įtvirtintų galutinių nuostatų kontekste.

¹⁹ „Recast of the Brussels I regulation: towards easier and faster circulation of judgments in civil and commercial matters within the EU“, Europos Sąjungos kanclerio pranešimas spaudai 16599/12, PRESSE 483 [interaktyvus] Briuselis, gruodžio 6, 2012 [žiūrėta 2015 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://europa.eu/rapid/press-release_PRES-12-483_en.htm>.

²⁰ Jei nė viena iš susitarimą sudarančių šalių nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje narėje neturėjo, tada šalių sudarytas susitarimas jame nurodytam teismui nebuvo privalomas (Briuselis I 23 str. 3 d.). Kas yra laikytina fizinio asmens „nuolatinė gyvenamąją vietą“, apibrėžiama pagal nacionalinę teisę; juridinių asmenų „buveinės vietos“ apibrėžimas yra numatytas tiek Briuselis I, tiek pagal naująją Reglamento Briuselis I redakciją.

²¹ Briuselis I (23 str. 1 d. a–c) p. numatyta, kad susitarimai gali būti: pirma, priimami arba paliudijami raštu (įskaitant elektroninėmis priemonėmis perduodamus pranešimus, kaip numatyta 23 str. 2 d.) (plačiau žr. ESTT sprendimą byloje

Tačiau nors Reglamente ir buvo pripažintas šalių autonomijos principas (angl. *party autonomy*)²², jo reglamentavimas nebuvo be trūkumų. Reikalavimas, kad bent viena iš susitarimo dėl teisingumo šalių turėtų nuolatinę gyvenamąją vietą ES valstybėje, be jokios pagrįstos priežasties riboja susitarimus galinčių sudaryti asmenų ratą²³. Susitarimai, sudaryti asmenų, neturinčių nuolatinės gyvenamosios vietos ES, nominuotam ES valstybės narės teismui nebuvo privalomi, tačiau varžė kitų valstybių narių teismų jurisdikciją²⁴. Be to, nebuvo reglamentuotas susitarimų materialus galiojimas. Nepaisant ESTT praktikoje suformuoto reikalavimo susitarimų galiojimą turinio atžvilgiu aiškinti autonomiškai²⁵, valstybių narių teismai vis tiek remdavosi nacionaline teise – *lex fori* arba *lex causae*. Tai nevienoda ir sunkiai nuspėjama praktika: susitarimas vienoje valstybėje galėjo būti pripažįstamas galiojančiu, o kitoje – jau ne²⁶. Tokia situacija prieštaravo pačiai susitarimų dėl jurisdikcijos sudarymo esmei – siekiant teisinio aiškumo iš anksto pasirinkti, kur bus nagrinėjamas potencialus ginčas.

Naująją Reglamento Briuselis I redakcija buvo siekiama išspręsti nurodytas problemas.

Pirma, naujoji Reglamento Briuselis I redakcija panaikino reikalavimą turėti nuolatinę gyvenamąją vietą bent vienai iš susitarimo šalių, t. y. padidino subjektų, galinčių susitarti dėl jurisdikcijos, ratą. Naujos redakcijos Reglamento 25 straipsnio 1 dalyje aiškiai nurodyta, kad susitarimą gali sudaryti šalys, neatsižvelgiant į jų nuolatinę gyvenamąją vietą. Taigi, kitaip nei iki naujosios Reglamento Briuselis I redakcijos įsigaliojimo, susitarimai, sudaryti šalių, neturinčių nuolatinės gyvenamosios vietos ES, valstybių narių teismams taip pat bus privalomi.

Antra, pagal naująją Reglamento Briuselis I redakciją, kitaip nei Briuselis I, numatoma, pagal kokią teisę bus sprendžiama, ar susitarimas dėl teisingumo yra galiojantis turinio požiūriu. Susitarimo turinio galiojimas turi būti sprendžiamas pagal valstybės narės, kurioje yra susitarime nurodytas teismas, nacionalinę teisę, įskaitant ir kolizines teisės normas²⁷. Šiuo pakeitimu buvo išspręsta nuo pat Briuselio konvencijos neatsakyta ir susitarimų dėl jurisdikcijos veiksmingumą ribojusi problema. Šalys, pagal naująją Reglamento Briuselis I redakciją suteikdamos jurisdikciją atitinkamiems valstybių narių teismams, gali būti tikros, pagal kokią teisę bus nustatoma šalių suderinta valia.

Trečia, naujoji Reglamento Briuselis I redakcija įtvirtina *lis pendens* taisyklės išimtį. Reglamentas papildytas 31 straipsnio 2 dalimi, pagal kurią, esant susitarimui dėl išimtinės valstybės narės teismo

---

24/76 *Salotti prieš Rüwa* [1976] ECR 1831, ESTT sprendimą byloje 25/76 *Galeries Segoura SPRL prieš Société Rahim Bonakdarian* [1976] ECR 1851, ESTT sprendimą byloje 221/84 *Berghofer prieš ASA* [1985] ECR 2699); antra, primami tokia forma, kuri atitinka šalių tarpusavyje nustatytą praktiką; trečia, tarptautinės prekybos arba komercijos srityje priimami tokia forma, kuri atitinka panaudojimą, apie kurį šalys žino arba turėjo žinoti, ir kurį tokioje prekyboje arba komercijoje plačiai žino ir vykdo sutarčių, susijusių su konkrečia prekyba arba atitinkama komercija, šalys (plačiau žr. ESTT sprendimą byloje C-106/95 *Mainschiffahrts-Genossenschaft eG prieš Les Gravières Rhénanes* [1997] ECR I-911).

Briuselis I 23 str. 2 d. a–c) p. perkelti į naujosios Reglamento Briuselis I redakcijos 25 str. 1 d. a–c) p.

²² Šiuolaikinėje teisės literatūroje šalių autonomija įvardijama kaip „tikriausiai plačiausiai pripažįstama tarptautinės privatinės teisės taisyklė“ (Pvz., DE BOER, M. Th. *Party Autonomy and its Limitations in the Rome II Regulation. Private International Law*, 19, 2008).

²³ HAY, P. *Notes on the European Union's Brussels-I „Recast“ Regulation. An American Perspective*. The European Legal Forum.

²⁴ Briuselis I 23 str. 3 d. Kitų valstybių narių teismai jurisdikciją ginčui įgydavo tik tada, kai nominuotas teismas atsisakydavo savo jurisdikcijos.

²⁵ ESTT sprendimas byloje 150/80 *Elefanten Schuh GmbH prieš Pierre Jacqmain* [1981] ECR 1671 susitarimų dėl jurisdikcijos turinio galiojimo klausimas buvo paliktas atviras. ESTT sprendime byloje *Transporti Castelletti v. Hugo Trumphy* C-159/97 [1999] ECR I-01597 (46–52 para.), ESTT sprendime byloje 214/89 *Powell Duffryn plc v. Petereit* [1992] ECR I-1745 (14 para.) nurodyta, kad materialus susitarimo galiojimas, nepaisant to, kad šio klausimo Reglamentas [Konvencija] nereglamentuoja, turi būti aiškinamas autonomiškai ir negali būti nustatomas pagal susitarimu nominuoto teismo nacionalinę teisę.

²⁶ Komisijos ataskaita Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismų sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir įvykdymo taikymo COM(2009) 174 galutinis.

²⁷ Naujosios Reglamento Briuselis I redakcijos preambulės 20 p. ir 25 str. 1 d.

jurisdikcijos, būtent šis teismas ir sprendžia, ar jis turi jurisdikciją. Tai, kad į jį kreiptasi ne pirmiausia, neturi reikšmės. Kiti teismai privalo sustabdyti bylos nagrinėjimą, kol susitarime nurodytas teismas paskelbia neturintis jurisdikcijos.

Tokia nauja nuostata yra sveikintina, nes griežtas *lis pendens* taikymas atskleidė susitarimų dėl jurisdikcijos reglamentavimo Briuselis I trūkumus. Taikant *lis pendens* nesprenžiamą, kuris teismas yra tinkamesnis nagrinėti bylą. Kriterijus, pagal kurį išsprenžiamas jurisdikcijos konfliktas, yra proceso pradžios laikas²⁸. ESTT, taikydamas šią taisyklę yra konstatavęs, kad nuo aptariamų taisyklės negalima nukrypti net tada, kai į pirmąjį teismą kreipiamasi pažeidžiant susitarimą dėl jurisdikcijos. Prie tokios išvados buvo prieita *Erich Gasser v. MISAT* byloje²⁹, kurioje šalys iš Austrijos ir Italijos sudarė sutartį ir joje susitarė dėl išimtinės Austrijos teismų jurisdikcijos. Kilus ginčui, šalis iš Italijos pirmoji kreipėsi į Italijos teismus, kad šie pripažintų sutartį nutraukta *ipso jure* ir patvirtintų, kad nebuvo sutarties nevykdymo iš jos pusės. Šalis iš Austrijos, remdamasi susitarimu dėl jurisdikcijos, pradėjo antrąjį teismo procesą Austrijos teismuose dėl neatlikto mokėjimo pagal sutartį. ESTT konstatavo, kad nuo *lis pendens* nukrypti negalima, todėl jurisdikcija spręsti ginčą priklauso Italijos teismams³⁰.

Naudodamasi reglamentavimo spragomis, nesąžiningos šalys tyčia pasirinkdavo netinkamą teismą, kad užvilktų joms numanomai nepalankaus sprendimo priėmimą jurisdikciją turinčiame teisme. Pavyzdžiui, *Transporti Castelletti v. Hugo Trumpy*³¹ byloje prireikė dešimties metų, kad Italijos teismas nuspręstų, jog neturi jurisdikcijos nagrinėti bylą. Tokia ginčo šalių praktika yra žinoma kaip „Italian torpedo“ ir yra žalinga tinkamai veikti vidaus rinkai³².

Jau minėtos naujosios Reglamento Briuselis I redakcijos 31 straipsnio 2 dalis keičia „Italian torpedo“ praktiką. Jei *Erich Gasser v. MISAT* byla būtų sprenžiamą pagal galiojančią naująją Reglamento redakciją, būtent Austrijos teismai turėtų teisę spręsti dėl savo jurisdikcijos, nesvarbu, kad į juos nebuvo kreiptasi pirmiausia. Susitarimų dėl jurisdikcijos veiksmingumas užtikrintas sumažinant teisinį neapibrėžtumą, atimant galimybę piktnaudžiauti *lis pendens* taisykle bei užtikrinant greitesnį procesą be papildomų išlaidų³³.

2. Teismo diskrecija spręsti dėl savo jurisdikcijos

Šalia aptartos *lis pendens* yra ir kita teisingumo jurisdikcijų sprendimo taisyklė – *forum non conveniens*³⁴. Reglamentas nepripažino šios doktrinos taikymo sprenžiant kelių valstybių narių konkuruo-

²⁸ Briuselis I 27 str. ir naujosios Reglamento Briuselis I redakcijos 29 str. numatyta, kad ieškiniai turi būti tarp tų pačių šalių ir tuo pačiu ieškinio pagrindu. Pagal ESTT formuojamą praktiką „tas pats ieškinio pagrindas“ apima teisinį pagrindą ir ieškinio dalyką (kaip ir nurodyta naujoje Reglamento Briuselis I redakcijoje). Ieškinio dėl mokėjimo pagal sutartį ir ieškinio dėl sutarties pripažinimo negaliojančia esmė yra tas pats klausimas – ar sutartis yra įpareigojanti? (ESTT sprendimas byloje 144/86 *Gubisch prieš Palumbo* [1987] ECR 4861). Pagal ESTT formuojamą praktiką „tomis pačiomis šalimis“ laikomi ir skirtingi subjektai, turintys identiškus interesus (ESTT sprendimas byloje C-351/96 *Drouot Assurances Sa v. Cons. Metallurgical Industries* [1998] ECR I-03075).

²⁹ ESTT sprendimas byloje C-116/02 *Erich Gasser v. MISAT* [2003] ECR I-14693.

³⁰ Nukrypti nuo *lis pendens* taisyklės negalima net ir tada, jei teisme, į kurį kreiptasi pirmiausia, proceso trukmė yra pernelyg ilga.

³¹ ESTT sprendimas byloje C-159/97 *Transporti Castelletti v. Hugo Trumpy* [1999] ECR I-01597.

³² Komisijos ataskaita Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo taikymo COM(2009) 174 galutinis.

³³ Ten pat.

³⁴ Doktrina, susiformavusi XIX a. Škotijoje ir plačiai taikoma bendrosios teisės tradicijos šalyse. Sprenžiant jurisdikcijos konfliktą pagal šią doktriną, esminis kriterijus ne teismo proceso pradžios momentas, o tai, kuris teismas yra tinkamiausias spręsti bylą. Pvz., Anglijoje aktuali *forum non conveniens* doktrinos aiškinimo praktika buvo suformuota *Spiliada Maritime Corporation v. Cansulex* byloje (House of Lords, [1987] AC 460; [1986] 3 WLR 972; [1986] 3 All ER 843), kur konstatuota, kad: pirma, atsakovas turi įrodyti, kad yra kitas tinkamesnis teismas; antra, ieškovas turi įrodyti, kad yra išimtinių aplinkybių, dėl kurių bylą reikia nagrinėti Anglijoje. Taigi, viena vertus, *forum non conveniens* taikymas

jančios jurisdikcijos klausimą. *Forum non conveniens* taikymas net ir tais atvejais, kai konkuruojanti jurisdikcija yra trečiosios šalies teismo, buvo stipriai apribotas ESTT sprendimu *Owusu*³⁵ byloje. Pagal šioje byloje ESTT suformuotą praktiką Reglamente įtvirtintos jurisdikcijos nustatymo taisyklės yra privalomojo pobūdžio, todėl draudžiama atsisakyti jurisdikcijos, priimtoms pagal Reglamentą, dėl to, kad trečiosios valstybės teisme nagrinėti aptariamą bylą yra priimtinau. Šis draudimas galioja net ir tada, jei byla neturi jokio ryšio su kita valstybe nare. Tokiu būdu, siekiant teisinio tikrumo, buvo ignoruojamas bylos nagrinėjimo efektyvumas.

Du nauji naujosios Reglamento Briuselis I redakcijos straipsniai iš dalies keičia *Owusu* praktiką ir numato galimybę sustabdyti bylos nagrinėjimą, kai teismo procesas jau pradėtas trečiųjų šalių teismuose. Reglamento 33 straipsnis taikomas tada, kai procesas vyksta tarp tų pačių šalių dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu, o 34 straipsnis – tada, kai bylos yra susijusios. Valstybės narės teismas, sprenddamas, ar sustabdyti bylos nagrinėjimą, turi vertinti sprendimo pripažinimo ir vykdymo galimybę (33 str. 1 d. a) p., 34 str. 1 d. b) p., preambulės 23 p.), tinkamą teisingumo vykdymą (33 str. 1 d. b) p., 34 str. 1 d. c) p., preambulės 23 p.), galimą sprendimų nesuderinamumą (34 str. 1 d. a) p.), visas konkrečias bylos aplinkybes (preambulės 24 p.): faktų ir šalių sąsajas su trečiaja šalimi, bylos etapą trečiojoje šalyje ir ar tikėtina, kad sprendimas trečiojoje šalyje bus priimtas per pagrįstą laiką. Taigi naujoji Reglamento redakcija valstybių narių teismams suteikia diskreciją spręsti, ar sustabdyti bylos nagrinėjimą trečiosios šalies teismo naudai. Tokį sprendimą teismai gali priimti nepaisydami to, kad jurisdikcija prisiėmė pagal naujosios Reglamento Briuselis I redakcijos įtvirtintas teisingumo taisykles.

Atsižvelgiant į tai, kad teisinis tikrumas yra laikomas viena iš Briuselis I pamatinių idėjų³⁶, natūralu, jog valstybių narių teismų galimybė atsisakyti jurisdikcijos kito teismo naudai yra ribota. Nepaisant ribotos pakeitimo apimties, ši vien sveikintina naujovė, tikėtina, paskatins bylinėjimąsi. Šalys, norėdamos užsitikrinti, kad byla bus sprendžiama jų norimame teisme, piknaudžiaus Reglamento suteikiamomis teisėmis ir skubės kreiptis būtent į šį teismą (nesvarbu, ar į ES valstybės, ar į trečiosios šalies). Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad *Owusu* byla taikant naujuosius straipsnius nebūtų išspręsta kitaip – būtina sąlyga taikyti 33 ir 34 straipsnius yra prasidėjęs bylinėjimasis trečiojoje šalyje. *Owusu* byloje teismo procesas Jamaikoje nebuvo pradėtas.

3. Panaikinama egzekvatūra

ES jau kurį laiką siekė supaprastinti valstybėse narėse priimtų sprendimų judėjimą ES teritorijoje³⁷. Tam reikėjo panaikinti egzekvatūros – sprendimo pripažinimo vykdytino – procedūrą (pranc. *exequ-*

---

lemia, kad bylą nagrinėja tinkamesnis teismas, kita vertus, – prisideda prie teisinių santykių neaiškumo, nes sprendžiant dėl tinkamo teismo yra remiamasi vertinamaisiais kriterijais.

³⁵ ESTT sprendimas byloje C-281/02 *Andrew Owusu v. N. B. Jackson ir kt.* [2005] ECR I-01383. Šioje byloje A. Owusu, Jungtinėje Karalystėje gyvenantis Britanijos pilietis, atostogų metu Jamaikoje nardydamas patyrė labai sunkų kūno sužalojimą. A. Owusu Jungtinėje Karalystėje pareiškė ieškinį dėl sutartinės atsakomybės taip pat Jungtinėje Karalystėje nuolat gyvenančiam N. B. Jackson, kuris Jamaikoje jam išnuomojo poilsinę vilą (pagal Briuselio konvencijos 2 str. (atitinkamai Briuselis I 2 str., naujosios Reglamento Briuselis I redakcijos 4 str.). A. Owusu Jungtinėje Karalystėje taip pat pareiškė ieškinį dėl kvazideliktinės atsakomybės kelioms Jamaikos bendrovėms (pagal Anglijos nacionalines taisykles). Anglijos teismas kreipėsi į ESTT su prejudiciniu klausimu: ar Briuselio konvencija (aut. naujoji Reglamento Briuselis I redakcija) <...> draudžia valstybės narės teismui pagal nacionalinę teisę atsisakyti savo jurisdikcijos, priimtoms pagal Briuselio taisykles, trečiųjų valstybių teismų naudai, jei nekyla klausimas dėl kitos susitariančiosios valstybės (aut. valstybės narės) teismo jurisdikcijos ir jei byla neturi jokio kito ryšio su kita susitariančiąja valstybe (aut. valstybe nare)?

³⁶ ESTT sprendimas byloje C-281/02 *Andrew Owusu v. N. B. Jackson ir kt.* [2005] ECR I-01383, 41 para.

³⁷ Komisijos komunikatas dėl veiksmingesnio teismo sprendimų priėmimo ir vykdymo Europos Sąjungoje KOM(97) 609 galutinis, [1998] *OL C* 33/3; Amsterdamo sutartis, iš dalies pakeičianti ir papildanti Europos Sąjungos sutartį, Europos bendrijos steigimo sutartis ir tam tikrus su jomis susijusius aktus [1997] *OL C* 340/1; Europos Vadovų Tarybos susitikimo Tampere pirmininkavimo išvados, 1999 m. spalio 15 ir 16 d. (Pirmininkavimo išvados Nr. 200/1/99); Hagos programa: Laisvės, saugumo ir teisingumo stiprinimas Europos Sąjungoje [2005] *OL C* 53/1 ir kt.

atur, angl. *declaration of enforceability*). Pagal Briuselis I, norint vienoje valstybėje narėje priimtą teismo sprendimą vykdyti kitoje valstybėje narėje, pirmiausia šį sprendimą reikėjo pripažinti vykdytinu atitinkamoje vykdyto valstybėje. Ne pats teismo sprendimas, o nutartis paskelbti šį sprendimą vykdytinu buvo vykdyto veiksų pagrindas³⁸.

Paskelbimas vykdytinu yra viena iš egzekvatūros funkcijų, dar žinoma kaip formali „sprendimo perkėlimo“ (angl. „*title import*“) funkcija. Antroji – sprendimo tikrinimo funkcija (angl. „*title inspection*“)³⁹ – pradeda veikti tada, kai bet kuri šalis paduoda skundą dėl nutarties, susijusios su prašymu pripažinti sprendimą vykdytiną. Sprendimą vykdytinu pripažįstanti nutartis galėjo būti ginčijama tik remiantis Reglamente Briuselis I įtvirtintu baigtiniu ginčijimo pagrindų sąrašu (Briuselis I 34 ir 35 str.). Teismas šių pagrindų buvimo *ex officio* netikrindavo. Vadinas, kitoje valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas buvo tikrinamas tik esant aktyviems kurios nors iš šalių veiksams. Be to, teismo sprendimo tikrinimo funkcija buvo apribota tam tikrais draudimais: vykdyto valstybės narės teismas neturi teisės peržiūrėti sprendimo iš esmės (36 str., 45 str. 2 d.), viešosios tvarkos kriterijų taikyti taisyklėms dėl jurisdikcijos (35 str. 3 d.), iš naujo aiškinti faktų (35 str. 2 d.).

Nors iš esmės egzekvatūros procedūra didelių sunkumų nekėlė ir veikė sėkmingai⁴⁰, egzekvatūros finansinės ir laiko sąnaudos⁴¹ ir deklaruojamas abipusis pasitikėjimas⁴² tapo pagrindu panaikinti šią procedūrą⁴³.

Komisijos pasiūlyme numatytas egzekvatūros panaikinimo projektas (įskaitant viešosios tvarkos pagrindą atsisakyti vykdyti sprendimą⁴⁴) nesulaukė pritarimo. Galutiniam naujosios Reglamento Briuselis I redakcijos tekste įtvirtinti nuosaikesni pakeitimai: panaikinta sprendimo perkėlimo funkcija, bet palikta sprendimo tikrinimo funkcija⁴⁵. Vadinas, kitoje valstybėje narėje priimtas sprendimas,

---

³⁸ Pvz., norint pagal Briuselis I Lietuvoje vykdyti Lenkijoje priimtą teismo sprendimą, reikėjo kreiptis į Lietuvos apeliacinį teismą ir prašyti, kad Lenkijos teismo sprendimas būtų pripažįstamas vykdytinu. Lietuvos apeliaciniam teismui pripažinus sprendimą vykdytiną, būtent Lietuvos apeliacinio teismo nutartis buvo pagrindas pradėti vykdyto veiksmus Lietuvoje.

Paminėtina, kad šioje hipotetinėje situacijoje Lietuvos apeliacinio teismo nutartis, pripažįstanti Lenkijos teismo sprendimą vykdytiną, nėra „teismo sprendimas“, kaip tai suvokiama pagal Briuselis I, todėl nutartis nėra pripažįstama ir vykdoma pagal Reglamente įtvirtintas taisykles.

³⁹ OBERHAMMER, P. The Abolition of Exequatur. In *30 Praxis des Internationalen Privat und Verfahrensrecht*, 2010, p. 197–199, kaip cituojama KRAMMER, X. E. Cross-border Enforcement in the EU: Mutual Trust versus Fair Trial? Towards Principles of European Civil Procedure. *International Journal of Procedural Law* (2), 2011, p. 208.

⁴⁰ Daugiau nei 90 proc. (dažnai 100 proc.) prašymų dėl egzekvatūros buvo sėkmingi, o absoliuti dauguma teismo nutarčių dėl sprendimo paskelbimo vykdytinu buvo neskundžiamos (skundai paduodami dėl 1–5 proc. teismo nutarčių). Taip pat pažymėtina, kad egzekvatūros suteikimo procedūra (yra išimčių) buvo ganėtinai trumpa (HESS, B., PFEIFFER, TH.; SCHLOSSER, P. The General Report of the Study on the Application of Regulation Brussels I in the Member States. *Study JLS/C4/2005/03*, p. 21–22, 226).

⁴¹ Galinti siekti iki 12 700 eurų („Cutting red tape: Savings of up to €48 million thanks to new rules for cross-border judgments“, Europos Komisijos naujienos [interaktyvus] sausio 9, 2015 [žiūrėta 2015 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/newsroom/civil/news/15010901_en.htm>.

⁴² KRAMMER, X. E. Cross-border Enforcement in the EU <...>, p. 217–218.

⁴³ Ne visi autoriai sutinka, kad egzekvatūra buvo panaikinta būtent dėl ekonominių priežasčių. Be to, yra keliamas deklaruojamo abipusio pasitikėjimo tikrojo lygio klausimas (Šie klausimai nepatenka į straipsnio apimtį, plačiau žr., pvz., TIMMER, L. J. E. Abolition of Exequatur under the Brussels I Regulation: Ill Conceived and Premature? *Journal of Private International Law*, 2013, 9(1)).

⁴⁴ Komisijos pasiūlyme nurodyta tripakopė sprendimų vykdyto sistema ir pasiūlymas dėl viešosios tvarkos kriterijaus panaikinimo sulaukė pagrįstos kritikos (plačiau žr., pvz., DICKINSON, A. Surveying the Proposed Brussels I bis Regulation: Solid Foundations but Renovation Needed. *Yearbook of Private International Law* Vol. XII, Sellier European Law Publishers, 2011, p. 247–269; ŠKERL, J. K. European Public Policy (with an Emphasis on Exequatur Proceedings). *Journal of Private International Law*, 2011, 7(3), p. 461–490.

⁴⁵ Neskaitant sveikintino žingsnio papildyti naująją Reglamento Briuselis I redakciją ir numatyti, kad teismo sprendimą galima atsisakyti vykdyti ir tuo atveju, jei buvo pažeistos Reglamente nustatytos jurisdikcijos taisyklės, kylančios iš darbo sutarčių, tuo atveju, jei darbuotojas yra atsakovas.

o ne vykdymo valstybės teismo nutartis paskelbti tokį sprendimą vykdytiną yra pagrindas pradėti vykdymo veiksmus⁴⁶. Kadangi sprendimo tikrinimo funkcija išliko, sprendimo skolininkas turi teisę kreiptis į teismą ir ginčyti sprendimo vykdymą į naująją Reglamento Briuselis I redakciją perkeltais sprendimo nepripažinimo pagrindais. Atkreiptinas dėmesys, kad taip pat išliko visi ribojimai vykdymo valstybės narės teismui (naujosios Reglamento Briuselis I redakcijos 45 str. 2 ir 3 d., 52 str.).

Naujoji sprendimų vykdymo tvarka yra kur kas paprastesnė, nei ta, kurią siūlė Komisija. Nenuostabu, kad pasigirsta nuomonių, jog diskusijos dėl egzekvatūros panaikinimo, paliekant atsisakymo vykdyti teismo sprendimą pagrindus, yra „audra arbatos puodelyje“⁴⁷. Su tokia nuomone sutikti nederėtų, nes dar prieš įsigaliojant naujai Reglamento Briuselis I redakcijai kilo tam tikrų klausimų.

Kalbant apie naująjį reglamentavimą, aktualus yra sprendimo kreditoriaus ir sprendimo skolininko teisių pusiausvyros klausimas. Reikalavimas pripažinti sprendimą vykdytinu bent jau teoriškai sutaupys kreditoriaus laiko ir pinigų⁴⁸, tačiau tai bus daroma skolininko sąskaita. Pirma, skolininkas, norėdamas užginčyti sprendimo vykdymą, turės inicijuoti visiškai naują procedūrą⁴⁹. Antra, problemine laikytina naujosios Reglamento Briuselis I redakcijos 43 straipsnio 1 dalis, reglamentuojanti sprendimo skolininko informavimą prieš taikant pirmąją vykdymo priemonę. Minėtoje nuostatoje neįtvirtinti jokie terminai. Naujojo Reglamento preambulės 32 punktą, kuriame numatoma, kad skolininkas turi būti informuotas per „pagrįstą laiką“, šio neaiškumo neišsprendžia. Atsižvelgiant į tai, kad nėra autonominio „pagrįsto laiko“ aiškinimo, sąvoka aiškinama pagal kiekvienos valstybės narės nacionalinę teisę⁵⁰. Susidaro įspūdis, kad, siekiant palengvinti sprendimų judėjimą, labiau koncentruotasi į kreditoriaus teises⁵¹.

Kita probleminė naujosios Reglamento Briuselis I redakcijos nuostata įtvirtinta naujojoje nuostatoje (54 str. 1 d.), numatančioje kompetentingos institucijos teisę parinkti panašią priemonę ar įsakymą, kai kilmės valstybės narės teismo sprendimu paskirta priemonė ar įsakymas vykdymo valstybėje narėje nėra žinomas. Įvertinus tai, kad pagal Reglamentą vykdomi ne tik sprendimai, sukeltys pinigines prievoles, ir tai, kad teismas nedalyvauja parenkant panašią priemonę ar įsakymą, bei kompetentingos institucijos kvalifikaciją ir kompetenciją priimti tokius sprendimus, darytina išvada, kad šio straipsnio įgyvendinimas sukels nemažai sunkumų⁵².

Be to, egzekvatūra panaikinama ne tik teismo sprendimams, kaip jie apibrėžiami naujosios Reglamento Briuselis I redakcijos 2 str. a) p., bet ir autentiškiems dokumentams (58 str.) bei teismo patvirtintoms taikos sutartims (59 str.). Įvertinus autentiškų dokumentų specifiką (teisminės priežiūros

⁴⁶ Vadinas, norint Lietuvoje vykdyti Lenkijos teismo priimtą sprendimą, nebereikia Lietuvos apeliacinio teismo nutarties, pripažįstančios tokį sprendimą vykdytinu. Sprendimo kreditorius, laikydamasis naujosios Reglamento Briuselis I redakcijos numatytų formalumų, gali kreiptis tiesiai į antstolį ir prašyti, kad šis pradėtų vykdymo veiksmus.

⁴⁷ ŽEBRE, M. The Revision of Brussels I Regulation and the Abolition of Exequatur, p. 431 [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lexonomica.com/journal/images/volume%202/No2/16-Zebre-Razprava_-_Revizija_Bruseljske_uredbe_I.pdf>.

⁴⁸ CUNIBERTI, G. Some Remarks on the Efficiency of Exequatur [interaktyvus]. University of Luxembourg Law Working 2012 (Paper Number 2012-1) [žiūrėta 2015 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1998030>; TIMMER, L. J. E. Abolition of Exequatur <...>, p. 129–147(19); KRAMMER, X. E. Cross-border Enforcement in the EU <...>, p. 216.

⁴⁹ Lyginant su Reglamente Briuselis I numatyta procedūra, pagal kurią skolininkas, nesutikdamas su sprendimo vykdymu, galėdavo kreiptis į tą patį teismą, kuris ir pripažino sprendimą vykdytinu.

⁵⁰ KRAMMER, X. E. Cross-border Enforcement in the EU <...>, p. 357–358.

⁵¹ Žinoma, tam tikri pakeitimai, pvz., reikalavimo skolininkui, ginčijančiam vykdymą, vykdymo valstybėje turėti pašto adresą arba paskirti įgaliotą atstovą, panaikinimas yra vertinami teigiamai (naujosios Reglamento Briuselis I redakcijos 47 str. 4 d.).

⁵² DICKINSON, A. Free Movement of Judgments in the EU: Knock Down the Walls but Mind the Ceiling, publikuota E. Lein (red.), *The Brussels I Review Uncovered*, 2012, BIICL, p. 158; DICEY, A. V.; MORRIS, J. H. C.; COLLINS, L. *The Conflict of Laws*, 14th ed, Sweet and Maxwell, 2006. 652 p.; TIMMER, L. J. E. Abolition of Exequatur <...>, p. 137–139.

autentiško dokumento priėmimo metu stoka), gali padaugėti suklastotų autentiškų dokumentų vykdymo atvejų⁵³.

Kol kas nėra aišku, kaip egzekvatūros panaikinimas, toks, koks jis įtvirtintas naujojoje Reglamento Briuselis I redakcijoje, prisidės prie laisvo sprendimų judėjimo ES. Vis dėlto manytina, kad sprendimų vykdymas pagal naująją Reglamento redakciją neišvengs nesklandumų⁵⁴.

4. Atsakovai iš trečiųjų šalių

Apmaudu, kad naujoji Reglamento redakcija neišsprendė atsakovų, neturinčių nuolatinės gyvenamosios vietos ES, problemas.

Reglamentas Briuselis I buvo kritikuojamas kaip diskriminuojantis atsakovus iš trečiųjų šalių⁵⁵. Tokia diskriminacija pasireiškė tuo, kad atsakovams, neturintiems nuolatinės gyvenamosios vietos ES, Reglamente garantuojama apsauga nuo jurisdikcijos nesuteikiama. Vadinasi, jurisdikcijos klausimai dėl jų buvo sprendžiami pagal nacionalines teisės normas (Briuselis I 4 str.)⁵⁶, o dėl jų priimti teismo sprendimai vykdomi pagal Reglamentą (nereikalaujama, kad jurisdikcija dėl atsakovo būtų prisiimta pagal Reglamentą).

Geriausias tokios diskriminacijos pavyzdys yra Prancūzijos civilinio kodekso 14 straipsnis, pagal kurį Prancūzijos pilietis turi teisę kreiptis į Prancūzijos teismus ir pateikti ieškinį bet kur pasaulyje (ne ES) gyvenančiam atsakovui⁵⁷. Vadinasi, Prancūzijos teismas gali prisiimti jurisdikciją dėl Indijoje nuolatinę gyvenamąją vietą turinčio asmens. Teismui išsprendus ginčą ir priėmus sprendimą, toks sprendimas turėtų būti vykdomas visose ES valstybėse narėse.

Komisija, siūlydama Reglamento Briuselis I pakeitimus, nurodė, kad atsakovui, gyvenančiam už ES ribų, galimybė kreiptis į teismą ES apskritai nesuteikiama⁵⁸. Vis dėlto galutinė naujojo Reglamento redakcija praktiškai vis dar netaikoma nustatant jurisdikciją dėl atsakovų, negyvenančių ES valstybėse narėse. Naujoje Reglamento Briuselis I redakcijoje išlaikytas teisingumo nustatymo, remiantis atsakovo nuolatinė gyvenamąją vietą valstybėje narėje, ribotumas (naujosios Reglamento Briuselis I redakcijos 7(1) str. (ex 5(1) str.), 7(2) str. (ex 5(3) str.), 8(1) str. (ex 6(1) str.)). Nors naujoji Reglamento Briuselis I redakcija ir numato kelias naujas bendros taisyklės išimtis⁵⁹, Reglamento taikymas ne ES valstybių narių gyventojams išliko ribotas.

⁵³ FITCHEN, J. Authentic Instruments and European Private International Law in Civil and Commercial Matters: Is Now the Time to Break New Ground? *Journal of Private International Law*, 2011, 7(1), p. 98–100; DICKINSON, A. The Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters (Recast) (Brussels I bis Regulation) [interaktyvus]. *Legal Studies Research Paper*, 2011, No. 11/58, p. 8 [žiūrėta 2015 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ssrn.com/abstract=1930712>>.

⁵⁴ Nors vykdymo veiksmų reglamentavimas nacionaliniu lygiu straipsnyje neanalizuojamas, paminėtina, kad nacionalinių teisės nuostatų skirtumai neprisideda prie laisvesnio sprendimų judėjimo ES (plačiau žr., pvz., KRAMER, X. E. Harmonisation of civil procedure and the interaction with private international law. In KRAMER, X. E.; VAN RHEE, C. H. (ed.). *Civil Litigation in a Globalising World*, The Hague: T. M. C. Asser Press/Springer, 2012, p. 136–137)

⁵⁵ HARTLEY, T. C. *International Commercial Litigation. Text, Cases and Materials on Private International Law*, 4th ed. Cambridge University Press, 2012, p. 22–23.

⁵⁶ Naujosios Reglamento Briuselis I redakcija 6 str.

⁵⁷ HARTLEY, T. C. *International Commercial Litigation* <...>, p. 157.

⁵⁸ Aiškinamasis memorandumas, pasiūlymas Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, KOM (2010) 0748 galutinis.

⁵⁹ Pagal naujosios Reglamento Briuselis I redakciją 18(1) str. vartotojui suteikiama galimybė pareikšti ieškinį jo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismuose, neatsižvelgiant į atsakovo nuolatinę gyvenamąją vietą (buveinę); remiantis 21(2) str. ieškovui leidžiama pareikšti ieškinį darbdaviui, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta yra ne valstybėje narėje; pagal 33 ir 34 str. – *lis pendens* ir bylos nagrinėjimas trečiosios šalies teismuose. Be to, naujoji Reglamento Briuselis I redakcija (kaip ir Briuselis I) numatyto susitarimo dėl jurisdikcijos (25 str.) ir išimtinės jurisdikcijos (24 str.) išimtis.

II. Reglamento taikymas arbitražui

Arbitražo, kaip teismo proceso alternatyvos, populiarumas labai padidėjo XX a. pabaigoje⁶⁰. Kitaip nei teismo, arbitražo kompetencija nagrinėti šalių ginčą kyla iš šalių susitarimo, o ne iš valstybės suverenumo. Taigi arbitražo sprendimai – tiek tarpiniai, tiek galutiniai – nors ir privalomi arbitražo šalims, nėra paremti valstybės prievarta⁶¹.

Nepaisant to, kad arbitražas yra alternatyvus ginčų sprendimo būdas, nacionalinių teismų ir arbitražo tribunolų keliai susikerta ganėtinai dažnai. Arbitražo tribunolų priimtų sprendimų pripažinimas ir vykdymas yra teismų prerogatyva. Taigi, norėdamos įgyvendinti palankų arbitražo sprendimą, pritaikyti laikinąsias apsaugos priemones ar išsiieškoti įrodymus, šalys, o kartais ir pats tribunolas, privalo kreiptis į nacionalinius teismus⁶². Tokiu būdu tarp teismų ir arbitražo natūraliai susidaro priklausomybės ryšiai, kurių ribų nustatymo problemą aiškiai atskleidė senosios redakcijos Reglamento nuostatų taikymas ESTT jurisprudencijoje.

Kaip ir prieš tai galiojusiame Reglamente Briuselis I, naujosios Reglamento Briuselis I redakcijoje aiškiai nurodoma, kad arbitražas nepatenka į Reglamento taikymo sritį⁶³, tačiau esant skirtingai ir ne-nuosekliai tiek nacionalinių teismų, tiek ESTT praktikai kyla klausimas: kokie būtent procesai, susiję su arbitražu, nepatenka į Reglamento taikymo sritį? Ar teismai turi kompetenciją paskirti ir / ar nušalinti arbitrus arba paskirti laikinąsias apsaugos priemones arbitražo proceso metu vadovaudamiesi Reglamento nuostatomis? Ar Reglamentas apima arbitražo teismo sprendimo pripažinimą ir vykdymą?

Naujosios redakcijos Reglamentas papildytas preambulės 12 punktu, kuriuo siekiama suteikti aiškumo bendro pobūdžio nuostatai, kad „reglamentas netaikomas arbitražui“. Iš dalies keičiama ESTT formuota praktika ir pateikiami skirtingi atsakymai į prieš tai iškeltus klausimus.

Garsiojoje *West Tankers*⁶⁴ byloje ESTT sprendė, ar arbitražinio susitarimo teisėtumo klausimas patenka į senosios redakcijos Reglamento taikymo sritį. ESTT nustatė, kad vien to, jog šalys sudarė arbitražinį susitarimą, nepakanka, kad teisiniam santykiui nebūtų taikomos Reglamento nuostatos⁶⁵. Teismas pasisakė, kad Briuselis I taikymas priklauso nuo nagrinėjamos bylos dalyko. Jei pagrindinis klausimas patenka į Reglamento taikymo sritį, tada ir šalutiniams klausimams, nepaisant to, kad jie susiję su arbitražu, bus taikomos Reglamento nuostatos. Pasak ESTT, byloje Italijos teismo sprendžiamas arbitražinio susitarimo teisėtumo klausimas buvo šalutinis, o pagrindinis klausimas kilo dėl žalos atsiradimo⁶⁶. Dėl

⁶⁰ Looking Ahead: International Law in the 21st Century, by Canadian Council of International Law (Kluwer Law International 2002), p. 76: Kalbant apie ginčų sprendimą, bendroji tendencija yra ta, kad tarp skirtingų būdų (pradedant nuo tiesioginių šalių derybų, kreipimasis į vietinius teismus ir tribunolus, taikinimas ir arbitražas su trečiųjų šalių pagalba), saistantis tarptautinis arbitražas tapo pirmenybę turinčiu metodu investavimo praktikoje. Tai taip pat yra svarbiausias metodas kitose tarptautinių ginčų sprendimo srityse, ir tarptautiniuose komerciniuose ginčiuose apskritai, įskaitant dėl vadinamųjų ekonominio išsivystymo sutarčių (autorių vertimas).

⁶¹ MCLAUGHLIN, J. T.; GENEVRO, L. Enforcement of Arbitral Awards under the New York Convention – Practice in U.S. Courts. *Berkeley Journal of International Law*, vol. 3, [1986], p. 2.

⁶² Žr.: Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 809 str. 1 d. (Užsienio teismų (arbitražų) sprendimai Lietuvos Respublikos teritorijoje gali būti vykdomi tik po to, kai juos pripažįsta Lietuvos apeliacinis teismas, kaip valstybės įgaliota institucija pripažinti sprendimą); taip pat žr.: UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration 1985 With amendments as adopted in 2006. Prieiga per internetą: <https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf>, 17 ir 35 str.

⁶³ 1 str. 2 p. d) d. Briuselis I; 1 str. 2 p. d) d. naujoji Reglamento Briuselis I redakcija.

⁶⁴ ESTT sprendimas byloje C-185/07 *Allianz SpA and Generali Assicurazioni Generali SpA prieš West Tankers Inc.* [2009] I-00663.

⁶⁵ ESTT sprendimas byloje C-185/07 *Allianz SpA and Generali Assicurazioni Generali SpA prieš West Tankers Inc.* <...>, § 62.

⁶⁶ ESTT sprendimas byloje C-185/07 *Allianz SpA and Generali Assicurazioni Generali SpA prieš West Tankers Inc.* <...>, § 26

to ESTT nusprendė, kad ginčo dalykas, įskaitant šalutinį klausimą, turi būti nagrinėjamas pagal Reglamentą⁶⁷.

West Tankers ratio decidendi vėliau buvo pritaikytas ir Anglijos teismų praktikoje, *Endesa*⁶⁸ byloje, kurioje Londono apeliacinis teismas nusprendė, kad Ispanijos teismo sprendimas dėl arbitražinio susitarimo negaliojimo yra privalomas Anglijos teismui pagal Briuselis I⁶⁹.

Draudimo taikyti Reglamentą arbitražui⁷⁰ ir pirmiau pateiktų ESTT išaiškinimų nesuderinamumą siekiama pašalinti naująja Reglamento redakcija. Naujosios Reglamento Briuselis I redakcijos preambulės 12 punkto pirmoje pastraipoje paaiškinama, kad, jeigu šalys pateikia teismui ieškinį dėl dalyko, dėl kurio šalys sudarė arbitražinį susitarimą, jokia šio reglamento nuostata neturėtų būti užkertamas kelias valstybės narės teismui:

- nukreipti šalis į arbitražo procesą,
- sustabdyti ar nutraukti bylos nagrinėjimą,
- nagrinėti, ar arbitražinis susitarimas pagal jo nacionalinę teisę yra niekinis, negaliojantis arba negali būti įvykdytas⁷¹.

Vadinasi, Reglamento teisingumo taisyklės nebus taikomos teismų sprendimams dėl arbitražinio susitarimo teisėtumo, nesvarbu, tai pagrindinis ar šalutinis klausimas.

Antroji preambulės 12 p. pastraipa keičia *Endesa* byloje suformuotą Anglijos teismų praktiką⁷², nes numatoma, kad valstybės narės teismo priimtam sprendimui dėl to, ar arbitražinis susitarimas yra niekinis, negaliojantis arba negali būti įvykdytas, neturėtų būti taikomos šiame reglamente nustatytos taisyklės dėl pripažinimo ir vykdymo, neatsižvelgiant į tai, teismas tokį sprendimą priėmė sprendžiamas pagrindinį ar šalutinį klausimą⁷³.

Panašus į *Endesa* bylos atveju Ispanijos teismo sprendimas būtų neprivalomas Anglijos teismui, kuris taip pat turėtų kompetenciją išspręsti klausimą dėl arbitražinio susitarimo. Tačiau preambulės 12 p. antroji pastraipa, atsakydama į vieną klausimą, užduoda naują – kaip būtų sprendžiama problema, jei, tarkim, Anglijos teismas nukreiptų šalis spręsti ginčą arbitraže, o Ispanijos teismas išaiškintų, kad arbitražinis susitarimas yra niekinis, ir spręstų ginčą iš esmės. Tas pats ginčas tuo pačiu metu būtų sprendžiamas skirtingais metodais ir, žinoma, būtų priimti du atskiri sprendimai: teismo sprendimas ir arbitražo sprendimas. Taigi, viena ginčo šalis, turėdama jai palankų arbitražo sprendimą, tikėtina, kreipsis į teismą tos šalies, kurioje galėtų išieškoti priteistą žalą. Neatmetama galimybė, kad tas pats teismas, į kurį bus krepiamasi dėl sprendimo vykdymo, jau priėmė sprendimą tuo pačiu klausimu ir nustatė, kad turi jurisdikciją nagrinėti ginčą iš esmės, nes arbitražinis susitarimas yra niekinis, ir nenustatė ieškovo, kuris arbitražo byloje buvo atsakovas, atsakomybės. Ar teismas pripažins arbitražo sprendimą ir leis jį vykdyti? Ar, nenorėdamas prieštarauti savo priimtam sprendimui tuo pačiu klausimu, atmes tokį prašymą? Be to, kuriuo tarptautiniu teisės aktu teismas turėtų vadovautis priimdamas sprendimą?

Naujosios Reglamento Briuselis I redakcijos 73 straipsnio 2 dalyje bei preambulės 12 punkte ir pateikiamas šio galvosūkio sprendimas. Pagal naujos redakcijos Reglamento 73 straipsnio 2 dalį⁷⁴ ne-

⁶⁷ ESTT sprendimas byloje C-185/07 *Allianz SpA and Generali Assicurazioni Generali SpA prieš West Tankers Inc.*, § 26, 30.

⁶⁸ *National Navigation Co v. Endesa Generacion SA* [2009] EWCA Civ 1397 (Comm) (Sprendimą žr.: <<http://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2009/1397.html>>).

⁶⁹ *National Navigation Co v. Endesa Generacion SA* <...>.

⁷⁰ I str. 2 p. d) d. Briuselis I.

⁷¹ Naujosios Reglamento Briuselis I redakcijos preambulės 12 p.

⁷² *Endesa* byloje Londono apeliacinis teismas pritaikė *West Tankers* praktiką ir išaiškino, kad Ispanijos teismo sprendimas dėl arbitražinio susitarimo negaliojimo yra privalomas Anglijos teismui pagal Briuselis I (*Endesa*, išnaša 68).

⁷³ Naujosios Reglamento Briuselis I redakcijos preambulės 12 p. antroji pastraipa.

⁷⁴ „Šis reglamentas nedaro poveikio 1958 m. Niujorko konvencijai taikyti.“ 73 str. 2 d Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (nauja 2012 m. gruodžio 12 d. redakcija).

tiesiogiai suteikiamas pirmumas Niujorko konvencijai⁷⁵ prieš Reglamentą, o preambulės 12 p. trečioje pastraipoje, vykdant arbitražo sprendimus, pirmumas aiškiai suteikiamas Niujorko konvencijai⁷⁶. Taigi valstybių narių teismai aptariamam atveju turėtų pripažinti ir įgyvendinti arbitražo sprendimą pagal Niujorko konvenciją, netgi esant prieštarangiems teismų sprendimams. Deja, Reglamente nekalbama apie teisme priimtą sprendimą.

Grįžtant prie šioje dalyje iškeltų klausimų dėl konkrečių į Reglamento taikymo išimtį patenkančių arbitražo veiksmų, preambulės 12 p. ketvirtoje pastraipoje aiškiai teigiama: Reglamentas neturėtų būti taikomas procesams, susijusiems su arbitražo formavimu, arbitrų įgaliojimais, arbitražo procedūros eiga, taip pat su arbitražo sprendimo panaikinimu, priežiūra, apskundimu, pripažinimu ar vykdymu⁷⁷.

Aptartos naujosios Reglamento Briuselis I redakcijos naujovės parodė, kad ateityje ESTT jurisprudencija ir požiūris į arbitražą akivaizdžiai keisis. Pokyčių galima įžvelgti išanalizavus naujausią Briuselis I taikymo praktiką.

1. Naujoji Reglamento redakcija ESTT praktikoje

Naujosios Reglamento redakcijos įsigaliojimo kontekste tarptautinės arbitražo bendruomenės dėmesio centre atsidūrė dvi tą patį mėnesį išleistos ESTT generalinių advokatų išvados, kurios puikiai parodo naujosios Reglamento redakcijos įtaką Reglamentui ir arbitražo santykiui.

Pirmo generalinio advokato išvadoje⁷⁸ CDC byloje, išleistoje savaite vėliau nei *Gazprom* išvada⁷⁹, generalinis advokatas Jääskinen arbitražo ir Reglamento santykį apibrėžė vadovaudamasis tik senojo Reglamento nuostatomis. Jis rėmėsi nusistovėjusia *West Tankers* praktika ir nenuostabu, jog padarė išvadą, kad arbitražinio susitarimo galiojimo klausimas patenka į Reglamento taikymo sritį.

Antroje – *Gazprom* – išvadoje generalinis advokatas Wathelet Briuselis I ir arbitražo santykį aiškino atsižvelgdamas į naująją Reglamento redakciją, nors naujoji Reglamento Briuselis I redakcija nebuvo taikytina bylai⁸⁰. Naujosios Reglamento redakcijos nuostatų taikymas lėmė priešingą rezultatą.

Šių dviejų generalinių advokatų išvadų skirtumai verti išsamesnės analizės.

2. CDC byla

CDC byloje ginčas kilo dėl kelių skirtingose ES valstybėse įsikūrusių įmonių kartelinio susitarimo, kuris Europos Komisijos buvo pripažintas pažeidžiančiu EB 81 straipsnyje (dabar SESV 101 str.) bei 1992 m. gegužės 2 d. Europos ekonominės erdvės susitarimo 53 straipsnyje įtvirtintą kartelių draudimą. Kartelio dalyviai tiekė vandenilio peroksidą nesąžiningomis kainomis ir taip padarė didelę žalą ieškovui. Bylos nagrinėjimą apskunkino tai, kad dalyje sutarčių dėl vandenilio peroksido tiekimo buvo įtvirtinti arbitražiniai susitarimai⁸¹.

⁷⁵ 1958 m. Niujorko konvencija dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 10-208 [2]. Niujorko konvencija įsigaliojo Lietuvoje 1995 m. vasario 2 d. Niujorko konvencijos dalyvių šalių skaičius 2013 metais išaugo iki 149 (Plačiau žr.: <<http://www.newyorkconvention.org/>>).

⁷⁶ „Kita vertus, tuo atveju, kai valstybės narės teismas, naudodamasis jurisdikcija pagal šį reglamentą arba pagal nacionalinę teisę, nustatė, kad arbitražinis susitarimas yra niekinis, negaliojantis arba negali būti įvykdytas, tai neturėtų kliudyti pripažinti teismo sprendimą dėl bylos esmės ir atitinkamam atveju jį vykdyti pagal šį reglamentą. Tai neturėtų daryti poveikio valstybių narių teismų kompetencijai spręsti dėl arbitražo sprendimų pripažinimo ir vykdymo pagal 1958 m. birželio 10 d. Niujorke priimtą Konvenciją dėl užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo ir vykdymo (toliau – 1958 m. Niujorko konvencija), kuriai yra suteikiama pirmenybė prieš šį reglamentą.“ Preambulės 12 p. 3 pastraipa, Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (nauja 2012 m. gruodžio 12 d. redakcija).

⁷⁷ Naujosios Reglamento Briuselis I redakcijos preambulės 12 p. ketvirtoji pastraipa.

⁷⁸ Generalinio advokato Jääskinen išvada CDC byloje C-352/13 [2014].

⁷⁹ Generalinio advokato Wathelet išvada *Gazprom* byloje C-536/13 [2014].

⁸⁰ ESTT sprendimas byloje C-536/13 *Gazprom prieš Lietuvą* [2015] § 3.

⁸¹ Generalinio advokato JÄÄSKINEN išvada CDC byloje C-352/13 [2014] § 17.

Sulaukęs prieštaravimų dėl tarptautinės jurisdikcijos iš visų atsakovų⁸², *Landgericht Dortmund* (Dortmundo regioninis teismas) sustabdė bylos nagrinėjimą ir kreipėsi į ESTT prejudicinio sprendimo⁸³. Vienas iš *Landgericht Dortmund* pateiktų klausimų, ar šalys gali remtis tiekimo sutartyse esamais arbitražiniais susitarimais, jeigu dėl to nukrypstama nuo Reglamento 5(3) str. ir (arba) 6(1) str. nustatytų tarptautinės jurisdikcijos taisyklių ieškiniuose dėl žalos atlyginimo už konkurencijos teisės pažeidimą⁸⁴. Kitaip tariant, *Landgericht Dortmund* paklausė, ar arbitražiniai susitarimai neprieštarauja Reglamento nuostatomis.

Generalinis advokatas Jääskinen nedviprasmiškai nustatė, kad Reglamento nuostatos yra taikomos nustatant arbitražinio susitarimo galiojimą. Kaip minėta, Jääskinen nusprendė nesvarstyti pateiktų klausimų naujosios Reglamento Briuselis I redakcijos kontekste ir vadovavosi *West Tankers* suformuota praktika. Pagal pastarąjį sprendimą, jei pagrindinis klausimas (*subject-matter*) patenka į Reglamento taikymo sritį, tada ir šalutiniams (*incidental*) klausimams, nepaisant to, ar jie susiję su arbitražu, yra taikomos Reglamento nuostatos.

Vadinasi, atsižvelgiant į tai, kad reikalavimas dėl žalos atlyginimo patenka į Reglamento taikymo sritį: „atskiras preliminarus klausimas dėl arbitražinio susitarimo taikymo, įskaitant ir jo galiojimą, taip pat patenka į šio reglamento taikymo sritį ir todėl tik šis teismas gali priimti sprendimą dėl savo jurisdikcijos pagal šio reglamento nuostatas.“⁸⁵

CDC byloje generalinis advokatas apribojo visuotinai pripažintą *competence competence* principą⁸⁶, pagal kurį arbitražo tribunolui suteikiama pirmenybė spręsti dėl arbitražinio susitarimo taikymo ir galiojimo. Neigiamas *competence competence* principo aspektas įpareigoja teismus sustabdyti bylos nagrinėjimą ir suteikti arbitrams teisę patiems nustatyti, ar jie yra kompetentingi nagrinėti bylą. Taisant senąjį Reglamentą, ši arbitražo prerogatyva yra paneigiama ir teismui suteikiama išimtinė teisė spręsti dėl arbitražinio susitarimo galiojimo. Be to, teismų sprendimams dėl arbitražinio susitarimo galiojimo, priimtiems pagal senosios redakcijos Reglamentą, būtų taikomos Reglamento pripažinimo ir vykdymo taisyklės. Taigi vienam valstybės narės teismui apribojus arbitražo *competence competence* galią, šis ribojimas taptų pripažintinas ir vykdytinas visoje ES.

3. *Gazprom byla*

Gazprom byloje ginčas kilo dėl tariamai nesąžiningų dujų kainų, kurias Lietuvos vartotojai mokėjo už *Gazprom* tiekiamas dujas pagal ilgalaikę dujų tiekimo sutartį, sudarytą dar 1999 metais. 2011 m. kovo 25 d. Energetikos ministerija kreipėsi į Vilniaus apygardos teismą su ieškiniu AB „Lietuvos dujos“ ir prašė teismo pradėti įmonės veiklos tyrimą bei įpareigoti AB „Lietuvos dujos“ pradėti derybas su OAO „Gazprom“ dėl sąžiningos dujų kainos nustatymo. Atsakovo *Gazprom* nuomone, tokie veiksmai prieštaravo akcininkų sutartyje įtvirtintam arbitražiniam susitarimui. Taigi *Gazprom* savo ruožtu pateikė ieškinį Stokholmo prekybos rūmų Arbitražo institutui (toliau – SPR), reikalaujamas, kad Energetikos ministerija nutrauktų arbitražiniam susitarimui prieštaraujančius veiksmus⁸⁷.

2012 m. liepos 31 d. sprendimu SPR įpareigojo Energetikos ministeriją atsisakyti dalies savo reikalavimų Vilniaus apygardos teisme, nes jie prieštaravo arbitražiniam susitarimui. Akivaizdu, kad

⁸² Generalinio advokato JÄÄSKINEN išvada *CDC* byloje C-352/13 [2014] § 23.

⁸³ Ten pat.

⁸⁴ Ten pat.

⁸⁵ Generalinio advokato JÄÄSKINEN išvada *CDC* byloje C- 352/13 [2014] § 98.

⁸⁶ *Competence competence* principas (Tribunolo teisė pačiam nagrinėti savo kompetencijos klausimą) buvo sukurtas Tarptautinio Teisingumo Teismo statuto 36(6) str. pagrindu ir pritaikytas arbitražui *Texaco Overseas Petroleum Company v. The Government of the Libyan Arab Republic*, YCA 1979, at 177 et seq. byloje (Julian D. M. Lew, Loukas A. Mistelis, Stefan Michael Kröll, Comparative International Commercial Arbitration (Kluwer Law International) [2003] p. 333.

⁸⁷ Generalinio advokato Wathelet išvada *Gazprom* byloje C- 536/13 [2014], § 33.

minėtas SPR sprendimas savo pobūdžiu buvo panašus į *anti-suit injunction*⁸⁸, nes įpareigojo atsakovą, Lietuvos energetikos ministeriją, nutraukti visus su arbitražiniu susitarimu nesuderinamus teismo procesus.

Pareiškėjas OAO „Gazprom“ kreipėsi į Lietuvos apeliacinį teismą su prašymu pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje arbitražo 2012 m. liepos 31 d. sprendimą. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2012 m. gruodžio 17 d. nutartimi netenkino pareiškėjo OAO „Gazprom“ prašymo⁸⁹. Byla nukeliavo į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą, kuris, susidūręs su sudėtingais Reglamento taikymo klausimais, buvo priverstas kreiptis į ESTT su prašymu priimti prejudicinį sprendimą⁹⁰. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas klausė ESTT dviejų itin svarbių dalykų, padėsiančių aiškiai apibrėžti Briuselis I ir arbitražo santykį: (i) ar teismas turi teisę atsisakyti pripažinti šį arbitražo sprendimą, nes jis varžo laisvę pačiam teismui nustatyti, ar jis turi jurisdikciją nagrinėti bylą pagal Briuselis I nuostatas, (ii) ar Reglamento Briuselis I nustatytas taisyklės pažeidžiantis arbitražo sprendimas gali būti nepripažintas, siekiant užtikrinti ES teisės viršenybę ir visišką Reglamento veiksmingumą⁹¹.

Pirma, generalinis advokatas Wathelet savo išvadoje aiškiai pasakė, kad pagal naujosios redakcijos Reglamentą arbitražinio susitarimo galiojimo klausimas nepatektų į Reglamento taikymo sritį net jeigu tai būtų tik šalutinis klausimas. Naujoje preambulės 12 punkto 2 dalyje numatyta, kad Reglamentas nėra taikomas teismų sprendimams dėl arbitražinio susitarimo, o 73 straipsnio 2 dalyje – kad Reglamentas nedaro jokio poveikio Niujorko konvencijai taikyti. Šios aplinkybės, generalinio advokato nuomone, suponuoja, kad arbitražinio susitarimo galiojimo nustatymo klausimas buvo tikslingai pašalintas iš naujosios Reglamento redakcijos taikymo srities⁹².

Antra, Wathelet nuomone, jei *West Tankers* byla būtų svarstoma pagal naujosios redakcijos Reglamento nuostatas, net *anti-suit injunction*, apsauganti arbitražinį susitarimą ir užtikrinanti *competence competence* principo taikymą, nebūtų vertinama kaip nesuderinama su Reglamentu Briuselis I⁹³. Taigi naujosios redakcijos pakeitimai suteikė papildomų garantijų arbitražinio susitarimo šalims.

⁸⁸ *Anti-suit injunction* – bendrosios teisės išplėtotas teisių gynimo būdas, apsaugantis kompetentingo teismo ar institucijos jurisdikciją. *Anti-suit injunction* yra teismo aktas, įpareigojantis kitą šalį nutraukti visus veiksmus, kliudančius kompetentingam teismui prisiimti jurisdikciją arba draudžiantis jai pradėti bylinėtis kitoje institucijoje. Šio instituto aktualumas nagrinėjamai temai labai padidėjo paskelbus *West Tankers* (ESTT sprendimą byloje C-185/07 *Allianz SpA and Generali Assicurazioni Generali SpA prieš West Tankers Inc.*). Šioje byloje draudikai, atlyginę žalą, kreipėsi į Italijos teismus siekdami susigrąžinti sumokėtas sumas iš *West Tankers Inc.* *West Tankers* kreipėsi į Anglijos *Queen's Bench Division* teismą su prašymu perduoti kilusį ginčą arbitražui pagal arbitražinį susitarimą ir uždrausti draudikams pradėti kitą nei arbitražo procesą. Anglijos *Queen's Bench Division* teismas patenkino *West Tankers* prašymus ir nustatė dėl *Allianz* ir *Generali anti-suit injunction*. Draudikai apskundė sprendimą Lordų Rūmams, o pastarieji perdavė *anti-suit injunction* leistinumą klausimą svarstyti ESTT (bylos 9–18 p.). ESTT nustatė, kad *anti-suit injunction*, apsaugančiam arbitražinį susitarimą, taikytinos Briuselis I nuostatos ir kad *anti-suit injunction* pažeidžia Reglamentą, nes užkerta kelią kitos valstybės narės teismui pačiam spręsti savo jurisdikcijos klausimą (ESTT sprendimas byloje C-185/07 *Allianz SpA and Generali Assicurazioni Generali SpA prieš West Tankers Inc.*, § 29–32, 34).

⁸⁹ Konstatavusi, kad tokio arbitražo sprendimo pripažinimas prieštarautų Lietuvos Respublikos ir tarptautinei viešajai tvarkai, atsisakė jį pripažinti ir 1958 m. Niujorko konvencijos V straipsnio 2 dalies b) punkte nurodytu pagrindu.

⁹⁰ Lietuvos Aukščiausiajam Teismui reikėjo atsakyti į klausimą, ar arbitražo tribunolas turi teisę nustatyti įpareigojimą arbitražinio susitarimo šaliai nesibylinėti konkrečiais klausimais. ESTT praktika aptartoje *West Tankers* ir *Turner* (ESTT 2004 m. balandžio 27 d. sprendimas, Nr. C-159/02) bylose nustato, kad valstybės narės teismo nustatytas įpareigojimas, kuriuo asmeniui draudžiama pradėti arba tęsti procesą kitos valstybės narės teisme remiantis tuo, kad toks procesas pažeidžia arbitražinį susitarimą, prieštarauja Reglamentui Briuselis I. Kilo būtinybė apžvelgti, ar nurodyta praktika galėjo būti pritaikyta šioje byloje. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinė teisėjų kolegija 2013 m. spalio 10 d. nutartimi kreipėsi į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą.

⁹¹ Generalinio advokato Wathelet išvada *Gazprom* byloje C-536/13 [2014], § 47.

⁹² Generalinio advokato Wathelet išvada *Gazprom* byloje C-536/13 [2014], § 124–127.

⁹³ Generalinio advokato Wathelet išvada *Gazprom* byloje C-536/13 [2014], § 135.

Trečia, generalinis advokatas išaiškino, kad arbitražo sprendimas negali būti laikomas prieštaraujantiu teismų tarpusavio pasitikėjimo principui, įtvirtintam Reglamente⁹⁴. Arbitražas nėra valstybės institucija ir nėra saistomas ES teismų pareigos gerbti kitų valstybių narių teismų teisę spręsti dėl savo jurisdikcijos.

Ketvirta, generalinis advokatas nurodė, kad Reglamento Briuselis I nuostatos negali būti vertinamos kaip viešosios tvarkos dalis pagal Niujorko konvenciją. Garsusis ESTT *Eco Swiss*⁹⁵ sprendimas kėlė klausimą, ar visi privalomi ES aktai galėtų būti laikomi viešosios tvarkos dalimi pagal Niujorko konvenciją. Įvertinęs tai, kad Reglamento 23 straipsnyje leidžiama šalims nukrypti nuo jame įtvirtintų taisyklių, išskyrus aiškiai apibrėžtas išimtis⁹⁶, ir tai, kad Reglamento 35 straipsnio 3 dalyje numatyta, jog „viešosios tvarkos kriterijus negali būti taikomas taisyklėms dėl jurisdikcijos“⁹⁷, generalinis advokatas nusprendė, kad Briuselis I nėra viešosios tvarkos dalis pagal Niujorko konvenciją.

Taigi generalinis advokatas Wathelet nepabijėjo padaryti labai progresyvių ir kontroversiškų išvadų. Wathelet patirtis ir reputacija⁹⁸ suteikia vilties, kad jo pažiūros padarys poveikį būsimiems ESTT sprendimams.

4. Generalinių advokatų išvadų įtaka ESTT sprendimams CDC ir Gazprom bylose ir arbitražo vietai Reglamento taikymo srityje

CDC byloje 2015-05-21 priimtame sprendime ESTT arbitražo susitarimų klausimo neanalizuoja ir tai visiškai suprantama, nes kiekvienas teismo sprendimas dėl arbitražo atsiduria dėmesio centre ir yra karštai svarstomas mokslininkų ir praktikų. Ši tendencija, tikėtina, truks, kol nenusistovės naujosios redakcijos Reglamento aiškinimo praktika.

Gazprom byloje ESTT taip pat neišvengė būtinybės aiškinti naujosios redakcijos Reglamento⁹⁹. Atsižvelgdamas į tai, kad *Gazprom* byla nagrinėtina pagal senosios redakcijos Reglamentą¹⁰⁰, teismas koncentruotai atsakė tik į duotus klausimus, bet vengė visokių nukrypimų ir svarstymų.

Tačiau, net ir netaikant naujosios Reglamento redakcijos, jos, kaip ir generalinio advokato Wathelet išaiškinimų, įtaka teismo sprendimui buvo akivaizdi. ESTT aiškiai konstatavo, kad Reglamento nuostatos nėra taikomos arbitražui¹⁰¹. Teismas sutiko su generalinio advokato išvada, kad arbitražo sprendimas neatitiko *anti-suit injunction* požymių, todėl nustatė, kad:

„Reglamentas Nr. 44/2001 aiškintinas taip, kad juo valstybės narės teismui nedraudžiama nei pripažinti ir leisti vykdyti arbitražo teismo sprendimą, kuriuo vienai iš šalių uždraudžiama kreiptis su tam tikrais reikalavimais į šios valstybės narės teismą, nei atsisakyti pripažinti ir leisti vykdyti tokį arbit-

⁹⁴ Generalinio advokato Wathelet išvada *Gazprom* byloje C-536/13 [2014], § 154.

⁹⁵ ESTT sprendimas byloje C-126/97 *Eco Swiss China Time Ltd prieš Benetton International NV* [1999] I-03055.

⁹⁶ Generalinio advokato Wathelet išvada *Gazprom* byloje C-536/13 [2014], § 183.

⁹⁷ Generalinio advokato Wathelet išvada *Gazprom* byloje C-536/13 [2014], § 186.

⁹⁸ Melchior H. M. J. F. C. Wathelet buvo valstybės sekretorius ir Valonijos regiono ministras-prezidentas (1980–1988); ministro pirmininko pavaduotojas, teisingumo ir mažojo ir vidutinio verslo, laisvųjų profesijų ir savarankiškai įsidarbinusiųjų ministras (1988–1992); ministro pirmininko pavaduotojas, teisingumo ir ekonomikos reikalų ministras (1992–1995); ministro pirmininko pavaduotojas, krašto apsaugos ministras (1995); Verviers meras (1995); ESTT teisėjas (1995–2003); patarėjas teisės klausimais (2004–2012); valstybės ministras (2009–2012); nuo 2012 – generalinis advokatas Teisingumo Teisme („Partial replacement of the Court of Justice and entry into office of a new Member of the General Court“, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. Pranešimas spaudai Nr. 126/12 [interaktyvus] Liuksemburgas, spalio 8, 2012 [žiūrėta 2015 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-10/cp120126en.pdf>>).

⁹⁹ ESTT sprendimas byloje C-536/13 *Gazprom prieš Lietuvą* [2015].

¹⁰⁰ ESTT sprendimas byloje C-536/13 *Gazprom prieš Lietuvą* [2015] § 3.

¹⁰¹ ESTT sprendimas byloje C-536/13 *Gazprom prieš Lietuvą* [2015] § 6.

ražo teismo sprendimą, nes šiame reglamente nereglamentuojamas vienoje valstybėje narėje priimto arbitražo teismo sprendimo pripažinimas ir vykdymas kitoje valstybėje narėje.¹⁰²

Kitai variant, ESTT vadovavosi naujoje Reglamento redakcijoje įtvirtintu principu, kad pirmenybė pripažįstant ir vykdant užsienio arbitražo sprendimus teikiama Niujorko konvencijos nuostatomis.

Taigi, nors ESTT ir nekommentavo naujosios Reglamento redakcijos ir arbitražo santykio, Teismo išaiškinimai rodo, kad žengiami palankiu arbitražui keliu¹⁰³. Atsižvelgiant į tai, galima tikėtis, kad būsimose bylose, nagrinėjamos pagal naująją Reglamento redakciją, bus atsisakyta taikyti *West Tankers* praktiką ir arbitražo pozicija dar labiau sutvirtės.

Generalinio advokato Wathelet išvadoje pateikta pozicija dėl Reglamento ir arbitražo santykio taip pat netiesiogiai turėjo įtakos Lietuvos teismų naujausiai praktikai. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis *Gazprom* byloje¹⁰⁴, kuria Teismas, vadovaudamasis ESTT sprendimu, pripažino ir leido vykdyti minėtą 2012 m. liepos 31 d. SPR arbitražo sprendimą, vainikavo nuolankią Lietuvos teismų poziciją arbitražo sprendimų atžvilgiu¹⁰⁵ bei suteikė didelių vilčių darniam Lietuvos jurisdikcijos, palankios arbitražui, plėtojimuisi.

Išvados

Naująją Reglamento Briuselis I redakcija siekiama iš esmės pašalinti Reglamento taikymo problemas. Šiuo tikslu naująją Reglamento Briuselis I redakcija įtvirtinti pakeitimai, kurių dėka buvo išspręstas sunkumų keliantis „Italian Torpedo“ klausimas, teismams suteikta dalinė diskrecija taikyti *forum non conveniens* doktriną ir panaikinta egzekvatūra.

Šie pokyčiai padės veiksmingiau ginti Reglamente įtvirtintas teises, paspartinti teismų darbą ir sumažinti bylinėjimosi išlaidas. Taip pat pabrėžtina, kad dėl kai kurių šių naujovių taikymo aspektų didėja praktinių sunkumų atsiradimo rizika, tačiau, ar tokie įtarimai pasiteisins, paaiškės tik atsiradus atitinkamai ESTT praktikai.

Ypatingas dėmesys skirtinas naujosios redakcijos Reglamento ir arbitražo santykiui. Straipsnyje aptartos naujosios Reglamento Briuselis I redakcijos naujovės drastiškai apriboja Reglamento nuostatų taikymą arbitražui. Šių pakeitimų praktiniai padariniai matomi generalinio advokato Wathelet išvadoje *Gazprom* byloje. Palyginus GA Wathelet išvadą su neseniai pasirodžiusia generalinio advokato Jääskinen išvada *CDC* byloje, akivaizdžiai matomas pasikeitęs požiūris į arbitražą. Vadovaudamasis naująją Reglamento redakcija, Wathelet suteikė arbitražui didesnį nepriklausomumą nuo Reglamento, o tai prisidės prie sėkmingos arbitražo plėtros Europoje.

Kol kas neaišku, ar ESTT sutiks su generalinio advokato Wathelet išaiškinimais. Ilgai lauktame *Gazprom* sprendime ESTT atsisakė svarstyti jam pateiktus klausimus pagal naujosios Reglamento

¹⁰² ESTT sprendimas byloje C-536/13 *Gazprom prieš Lietuvą* [2015], § 44.

¹⁰³ PERRY, S. ECJ allows *anti-suit injunctions* by arbitrators (*Global Arbitration Review*) [interaktyvus] 2015 m. gegužės 13 d. [žiūrėta 2015 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://globalarbitrationreview.com/news/article/33800/ecj-allows-anti-suit-injunctions-arbitrators>>.

¹⁰⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-458-701/2015.

¹⁰⁵ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pabrėžė, kad valstybės, prisijungdamos prie 1958 m. Niujorko konvencijos, be kita ko, įsipareigojo gerbti šalių sudaromus arbitražinius susitarimus, o nepripažinti arbitražo sprendimų galima tik tais atvejais, kai tai leidžia 1958 m. Niujorko konvencija. Teismas atmetė argumentus, kuriais buvo įrodinėjama, kad arbitražo sprendimu pažeidžiamas Europos Sąjungos viešosios tvarkos turinys, nes, pirma, arbitražo sprendimų pripažinimas ir vykdymas pagal valstybėse narėse galiojančią teisę, įskaitant 1958 m. Niujorko konvenciją, nepatenka į Europos Sąjungos teisinio reglamentavimo ribas, antra, arbitražo sprendimo pripažinimas ar nepripažinimas neturi įtakos Europos Sąjungoje tarp valstybių narių egzistuojančiam pasitikėjimo viena kitos teisinėmis sistemomis ir atitinkamomis teismo institucijomis principui, nes arbitražai nėra tarp valstybių narių teisinių sistemų, kurioms taikomas minėtas principas. Tokiu būdu Lietuvos teisinėje sistemoje buvo sukurtas precedentas, anot kurio, arbitražas buvo atskirtas nuo Europos Sąjungos teisinio reglamentavimo, tai leido pripažinti ir vykdyti SPR sprendimą ir užtikrinti arbitražo sprendimų vykdymą panašiose bylose.

Briuselis I redakcijos nuostatas, nes naujoji redakcija nebuvo taikytina šiai bylai. Tačiau generalinio advokato Wathelet išvada *Gazprom* byloje teikia vilties, kad *West Tankers* bylos suformuota praktika bus pakeista ir arbitražo bendruomenė galės džiaugtis dar viena pergale.

LITERATŪRA

Teisės aktai

1. 1958 m. Niujorko konvencija dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo. *Valstybės žinios*, 1995, nr. 10-208 [2].
2. 2006 m. balandžio 27 d. Tarybos sprendimas dėl Europos bendrijos ir Danijos Karalystės susitarimo dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo sudarymo, [2006] *OL L* 120/22.
3. Amsterdamo sutartis, iš dalies pakeičianti ir papildanti Europos Sąjungos sutartį, Europos bendrijos steigimo sutartis ir tam tikrus su jomis susijusius aktus, [1997] *OL C* 340/1.
4. Briuselio konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo, konsoliduota versija, [1998] *OL C* 27 98/1.
5. 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, [2012] *OL L* 351, p.1.
6. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo užtikrinimo, [2001] *OL L* 12/1.
7. Komisijos komunikatas dėl veiksmingesnio teismo sprendimų priėmimo ir vykdymo Europos Sąjungoje KOM(97) 609 galutinis, [1998] *OL C* 33/3.
8. Europos Vadovų Tarybos susitikimo Tampere pirmininkavimo išvados, 1999 m. spalio 15 ir 16 d. (pirmininkavimo išvados Nr. 200/1/99).
9. Hagos programa: Laisvės, saugumo ir teisingumo stiprinimas Europos Sąjungoje, [2005] *OL C* 53/1.
10. Aiškinamasis memorandumas, Pasiūlymas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, KOM (2010) 0748 galutinis.

Specialioji literatūra

11. BUČINSKAITĖ, R. ES integracijos galimybės piliečiams ir verslui: naujas teismų sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo bei vykdymo reglamentavimas. *TILTAI*, 2015, nr. 3, p. 41–64.
12. CUNIBERTI, G. Some Remarks on the Efficiency of Exequatur [interaktyvus] 2012, *University of Luxembourg Law Working* (Paper Number 2012-1) [žiūrėta 2015 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1998030>.
13. Cutting red tape: Savings of up to €48 million thanks to new rules for cross-border judgments, Europos Komisijos naujienos [interaktyvus] sausio 9, 2015 [žiūrėta 2015 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/newsroom/civil/news/15010901_en.htm>.
14. DICEY, A. V.; MORRIS, J. H. C.; COLLINS, L. *The Conflict of Laws*. 14th edn., Sweet and Maxwell, 2006.
15. DICKINSON, A. Free Movement of Judgments in the EU: Knock Down the Walls but Mind the Ceiling. In E. Lein (red.). *The Brussels I Review Uncovered*, 2012, BIICL.
16. DICKINSON, A. Surveying the Proposed Brussels I bis Regulation: Solid Foundations but Renovation Needed. *Yearbook of Private International Law*, Vol. XII, Sellier European Law Publishers, 2011, p. 247–269.
17. DICKINSON, A. The Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters (Recast) („Brussels I bis“ Regulation“ [interaktyvus]. *Legal Studies Research Paper*, 2011, no. 11/58, p. 8 [žiūrėta 2015 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ssrn.com/abstract=1930712>>.
18. FITCHEN, J. Authentic Instruments and European Private International Law in Civil and Commercial Matters: Is Now the Time to Break New Ground? *Journal of Private International Law*, 2011, 7(1).
19. GOODE, R.; KRONKE, H.; MCKENDRICK, E.; WOOL, J. *Transnational Commercial Law – Primary Materials*. Oxford: OUP, 2007.
20. HARTLEY, T. C. *International Commercial Litigation. Text, Cases and Materials on Private International Law*, 4th edn. Cambridge University Press, 2012.

21. HESS, B.; PFEIFFER, Th.; SCHLOSSER, P. The General Report of the Study on the Application of Regulation Brussels I in the Member States. *Study JLS/C4/2005/03*, 21–22, 226 p.
22. KRAMER, X. E. Cross-border Enforcement in the EU: Mutual Trust versus Fair Trial? Towards Principles of European Civil Procedure. *International Journal of Procedural Law* (2), 2011.
23. KRAMER, X. E. Harmonisation of civil procedure and the interaction with private international law. In X. E. Kramer, C. H.; van Rhee (ed.). *Civil Litigation in a Globalising World*, The Hague: T. M. C. Asser Press / Springer, 2012.
24. Looking Ahead: International Law in the 21st Century, by Canadian Council of International Law (Kluwer Law International, 2002).
25. MAGNUS, U.; MANKOWSKI, P. (ed.). *Brussels I Regulation*, Sellier. European Law Publishers, 2007.
26. McLAUGHLIN, J. T.; GENEVRO, L. Enforcement of Arbitral Awards under the New York Convention – Practice in U.S. Courts. *Berkeley Journal of International Law*, vol. 3, [1986].
27. OBERHAMMER, P. The Abolition of Exequatur. *30 Praxis des Internationalen Privat und Verfahrensrecht*, 2010, p. 197–199.
28. Partial replacement of the Court of Justice and entry into office of a new Member of the General Court, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. Pranešimas spaudai Nr. 126/12 [interaktyvus] Liuksemburgas, spalio 8, 2012 [žiūrėta 2015 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-10/cp120126en.pdf>>.
29. Pasiūlymas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, KOM (2010) 0748 galutinis [interaktyvus]. Žiūrėta 2015 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0748:FIN:LT:PDF>>.
30. PERRY, S. ECJ allows anti-suit injunctions by arbitrators (Global Arbitration Review) [interaktyvus] 2015 gegužės 13 [žiūrėta 2015 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://globalarbitrationreview.com/news/article/33800/ecj-allows-anti-suit-injunctions-arbitrators>>.
31. Recast of the Brussels I regulation: towards easier and faster circulation of judgments in civil and commercial matters within the EU, Europos Sąjungos kanclerio pranešimas spaudai 16599/12, PRESSE 483 [interaktyvus] Briuselis, gruodžio 6, 2012 [žiūrėta 2015 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://europa.eu/rapid/press-release_PRE-12-483_en.htm>.
32. ŠKERL, J. K. European Public Policy (with an Emphasis on Exequatur Proceedings). *Journal of Private International Law*, 2011, 7(3), p. 461–490.
33. TIMMER, L. J. E. Abolition of Exequatur under the Brussels I Regulation: Ill Conceived and Premature? *Journal of Private International Law*, 2013, Volume 9, Number 1, April 2013, p. 129–147(19).
34. Žalioji knyga dėl Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo peržiūros, KOM (2009) 175 galutinis [interaktyvus]. Žiūrėta 2015 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2009\)0175/com_com\(2009\)0175_it.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2009)0175/com_com(2009)0175_it.pdf)>.
35. ŽEBRE, M. M. The Revision of Brussels I Regulation and the Abolition of Exequatur [interaktyvus]. Žiūrėta 2015 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lexonomica.com/journal/images/volume%202/No2/16-Zebre-Razprava_-_Revizija_Bruseljske_uredbe_I.pdf>.

Teismų jurisprudencija

36. ESTT sprendimas byloje C-352/13. *Cartel Damage Claims (CDC) Hydrogen Peroxide SA prieš Akzo Nobel NV ir kiti* [2015].
37. ESTT sprendimas byloje 144/86 *Gubisch prieš Palumbo* [1987] ECR 4861.
38. ESTT sprendimas byloje C-281/02 *Andrew Owusu prieš N. B. Jackson ir kt.* [2005] ECR I-01383.
39. ESTT sprendimas byloje C-116/02 *Erich Gasser prieš MISAT* [2003] ECR I-14693.
40. ESTT sprendimas byloje C-126/97 *Eco Swiss China Time Ltd prieš Benetton International NV.* [1999] I-03055.
41. ESTT sprendimas byloje C-185/07 *Allianz SpA and Generali Assicurazioni Generali SpA prieš West Tankers Inc.* [2009] I-00663.
42. ESTT sprendimas byloje C-190/89 *Marc Rich* [1991] ECR I-3855.
43. ESTT sprendimas byloje C-351/96 *Drouot Assurances Sa prieš Cons. Metallurgical Industries* [1998] ECR I-03075.
44. ESTT sprendimas byloje C-536/13 *Gazprom prieš Lietuvą* [2015].

45. ESTT sprendimas byloje C-159/97 *Transporti Castelletti prieš Hugo Trumpy* [1999] ECR I-01597.
46. ESTT sprendimas byloje C-221/84 *Berghoefer prieš ASA* [1985] ECR-2699.
47. ESTT sprendimas byloje 24/76 *Salotti prieš Rūwa* [1976] ECR 1831.
48. ESTT sprendimas byloje 25/76 *Galleries Segoura SPRL prieš Société Rahim Bonakdarian* [1976] ECR 1851.
49. ESTT sprendimas byloje C-106/95 *Mainschiffahrts-Genossenschaft eG prieš Les Gravières Rhénanes* [1997] ECR I-911.
50. Generalinio advokato JÄÄSKINEN išvada *CDC* byloje C-352/13 [2014].
51. Generalinio advokato Wathelet išvada *Gazprom* byloje C-536/13 [2014].
52. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-458-701/2015.
53. *National Navigation Co prieš Endesa Generacion SA* [2009] EWCA Civ 1397 (Comm).
54. *Spiliada Maritime Corporation prieš Cansulex* byloje (*House of Lords*, [1987] AC 460; [1986] 3 WLR 972; [1986] 3 All ER 843).
55. *Texaco Overseas Petroleum Co. prieš Libya Arbitration By Professor Rene-Jean Dupuy* 104 J. Droit Int'l 350 (1977).

KEY CHANGES TO THE REGULATION “BRUSSELS I” AND THE FUTURE OF ARBITRATION IN THE CONTEXT OF APPLICATION OF THE REGULATION

Denis Parchajev
Agnė Kisieliauskaitė
Lina Bajoraitė

S u m m a r y

This Article focuses on the effects of amendments to the Brussels I Regulation, introduced by its new edition, Brussels I-*bis*. The analysed amendments are aimed at eliminating the shortcomings of the Regulation's predecessor. Firstly, the article points out that the new version of the Regulation has solved the issue of unlimited *lis pendens* and effectively addressed the *Italian Torpedo* problem. Article 31(2) of Brussels I-*bis* presents an exception to *lis pendens* rule, according to which the court, whose exclusive jurisdiction has been agreed upon by the parties, shall have the priority to rule on its jurisdiction regardless of whether other member state courts were seized beforehand. Secondly, the Article explores the new discretion of applying the *forum non conveniens* doctrine under Articles 33 and 34 of Brussels I-*bis*. Thirdly, the abolition of exequatur is explained.

These innovations address the criticism faced by the previous Regulation head-on by offering a better protection of the rights enshrined in the Regulation, speeding up the work of the judiciary and reducing the litigation costs. On the flipside, these improvements are complimented by certain tangible risks. Therefore additional safeguards may have to be put in place in order to eliminate the possibility of abuse.

Particular attention in this Article is paid to novelties in relationship between Brussels I-*bis* and arbitration. Article 73(2) of Brussels I-*bis* and Article 12 its Preamble drastically strengthened the position of arbitration in Europe. *West Tankers* case rationale, which renders the Regulation applicable to preliminary questions of validity of an arbitration agreement and other arbitration-related issues, where the subject-matter of the proceedings comes within the scope of the Regulation, has finally been rejected. Brussels I-*bis* also expressly provides that recognition and enforcement of arbitration awards shall proceed according to the New York Convention, rather than Brussels I-*bis*.

The practical implications of such changes have already seen the light of day in Advocate General Wathelet's report in *Gazprom* case. Comparison of the latter with recent Advocate General Jääskinen's report in the *CDC case* clearly outlines a significant shift in the attitude towards arbitration. Mr. Wathelet's report shows that Brussels I-*bis* provides arbitration with a much higher degree of autonomy from the Regulation, which makes arbitration a lot more appealing to both businesses and practitioners.

Unfortunately, CJEU is yet to confirm the findings of Mr. Wathelet. The Court has shied away from entertaining the questions of the relationship between arbitration and Brussels I-*bis* in *Gazprom judgment*. Nevertheless, Mr. Wathelet's report gives hope that future CJEU judgments will completely forego the *West Tankers* rationale as far as arbitration is concerned and arbitration community shall celebrate yet another victory.

Iteikta 2015 m. birželio 2 d.
Priimta publikuoti 2016 m. vasario 26 d.